

אקמטרא. ארגו של ספרים וצמגילה תרגם יונתן ובגמגי צרומים (יחזקאל מ) אלמין זוהירין מתתין צקמטרין וכן לאשר על המלחמה (מלכים ב') לדעל קמטרא: **כנלי כסוך כלי דמי.** דהא גלימא **עשרה.** ואס לאו לא ישמש: **לדוסיה.** צנקוס מנטוס: **לאו אדעסאי.** לא נתמי לזי: **נגד זים הכסא.** צרחוק ארבע אמות: **דלים זה נושא.** שפינו אותה: **זים המרחץ.** אסור להררה זו: **דפרסאי.** צמפירה היו ופיהס צרחוק מן הגומא והוא צשיפוע והרעי מתגלגל ונופל לגומא: **בתני' זי שראש קרי.** אע"פ שטמא טומאת צבעה משוס זיבה וזין טבילה זו מטרתו אפי"ה לרין טבילה לדבני תורה מתקנת עורא משוס קרי וכן נדה אס צבה להתפלל י"ח: **שפנטה שצנה זרע.** הרי היא כצעל קרי כדאשכחן צסיני שלשת ימים אל תגשו אל אשה (שמות יט) לפי ששכנת זרע מטמא צפליטמו כל שלשה ולאחר מלאן כבר הסריח צגופה ואין ראו עור להוריע להיות עור ולד נטרה עימנה והי"פ נדה שפנטה עמה התשמיש ששמשה אתמול קודם שראתה: **ורני יהודה פוטרי.** קא סלקא דעתך השתא הואיל ועומאת זיבה קודמת והרי הוא טמא טומאת חמורה ואינו אסרתו צדבני תורה כדלמרינן צברקין^(א) הזינס והמלורעיס מותרים טו לא אחיא טומאת קרי דקילא ואסרה ליה: **גב' לאו צר טבילה הוא.** לדבני תורה ואע"פ שטומאתו חמורה ומו לא אחי קרי ומלרין ליה:

תורה אור השלם

1. ויקרא אלהים לאור יום והלחשן קרא לילה והיה ערב והיה בקר יום אחד.
2. מןות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להקנות: קהלת א טו

הגהות הב"ח

- (א) רש"י ד"ה לומקין וכו' מקדימין להתפלל לאחר הבין וחתמו וכו' פתן: (ב) חז"ל ד"ה תפלה וכו' משא"כ צמנמה: דאיהא אלא משע:

מוסף תוספות

א. בתוס' ור"ש כתב, ולא בשאר ספרים, אבל בחומשין שלנו שאין עשויין גלגלין צ"ע אם צריך להחמיר ומסתבר שאין צורך ב' בתוס' ור"ש, הוסיף, א"ר דניאל המינייה בפי' שדבת לא מטריח ל"י וכן עלה על מטתו דירושלמי דאין מטריחים אותו שירד.

מוסף רש"י

לאו אדעסאי. לא חיינו זכור, ודמינו פירשו לא טבילה לא נשבת (צ"ח) אזי שוגג הייתי (מנחות דל). הדרן קלף כי שטרון וחקיקן. אכאס עיניס מתבטנין מלוה (ע"ל טו). שנבטו חבריו לדבר מצוה. שמתרו בו צא עמנו ולא הין, מלא שסער עצמו מחסור מנין, לא יוכל ליענות עוד פלמו מנין, כיוון עשו את המלוה (נתיב טו).

רבינו הגאון

כמה דריות מן וכן הצואה ד' אבות. ואסיקנא דא דתנן צריך להרחיק ממי המשרה וממיס הרעים ד' אמות, ח"ו לאחוריו אבל לפניו מלא עינו, וכן בצואה בק"ש וכן בתפלה. כי קא מיבעיא ליה לרבינא למיקם עליה לצלויה בגויה אבל כנגדו לא. פי' בבית הכסא חדש שאין בו צואה מתפלל אדם כנגדו במקום שחומיני לבית הכסא, אבל להכניס בתוכו להתפלל אסור. ח"ה בני כסאי דפרסאי אע"פ דאית בהו צואה כסתומין דמי. פי' ברות הפורים בקרקע הם, ופיהם סתום מכין קמור מרודד שהצואה מתגלגלת בתן, אלו דואי כסתומות חלשות דאין הצואה נראית בתוכם. מנתי: זב שראה קרי ונדה שפלתו שכבת זרע שפלו וישבן בטומאה חמורה וארעי טומאה קלה, והמשמשת שראתה נדה וישבת בטומאה קלה צריכין טבילה ור' יהודה פוטרי. וכן וני ר' חייא בעל קרי יתיר ונתן צריך טבילה ור' יהודה פוטרי. וקיי"ל ברבנן דצטרטרי טבילה בטומאה קלה, ואע"פ דטומאה חמורה השתא אינו עולה לטהרה, אפי' חכי מצוה קעבי, ש"מ דהאידינא אע"פ דאגן בארץ טמאה ואין לנו תורה לגמרי, צריכין אגו טבילה מכל טומאה דמצוה היא. סליק פ"ג לפ"ש תפלת השחר עד חצות וכו'. משנתנו זו תנא קמא ור' יהודה תוריהו סבירא להו תפלות כנגד המיידים תקנו, דתינן בהדיא כשם שנתנה תורה קבע לקיש כך נתנו חז"ל זמן לתפלה. מפני מה אמרו תפלת השחר עד חצות שכן תמיד של שחר קרב עד חצות, ר' יהודה אומר עד ד' שעות, ומפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב שכן תמיד של בין הערבים קרב עד הערב, ור' יהודה אומר עד פלג המנחה. וכמה הוא פלג המנחה י"א שעות חסר רביעי. תפלת הערב אין לה קבע. ורבי אלעזר ברבי יוסי אומר עד גיעלת שערם. א"ר אלעזר ב"ר יוסי אבא היה מתפלל אותה עם גיעלת שערם. תפלת המוספים כל היום, פי' פלג מנחה וקראמר ר' יהודה, מה ששאר משע שעות ומצוה עד סוף היום, והוא שתי שעות ומצוה, כשתחלק שתי שעות ומצוה לשני חלקים יבא בכל חלק שעה ורביעי על חמש שעות ומצוה שהן זמן קריבת התמיד כדתנן וקרב בתשע ומצוה, הוא סוף פלג ראשון. וקיי"ל עד ועד בכלל. שמעינן מינה דרבנן סבירי כל היום כשר

מי שמתו פרק שלישי ברכות

ספר תורה עושה לו מחיצה. ודוקא ספר תורה וגם צמוסאים יש להחמיר כמו צספר תורה אלז צשאר ספרים דיין צכסוי צעלמא: הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר עד חצות וכו' תפלת המנחה עד הערב.

וא"מ אמאי לא קתני גזי תפלת המנחה כל היום כמו גזי תפלת המוספין וי"ל דזמן מוספין הוא כל היום אפילו משחרית שהרי קרצבני יכול להקריב מיד אחר התמיד א"כ גם תפלת מוספין יכול להתפלל מיד מן הצקר מה שאין כן צמנמה (ט) אלא משע שעות ומנחה והכי נמי צפ"ק דע"ג (ד' ד'): לא לנלי איניש ללותא דמוספין צתלת שעי קמיימתא צריש שמת ציחיד כו' אלמא צשאר ימות השנה יכול להתפלל ולהבי מקדים תפלת המנחה לתפלת המוספין משוס שהיא תדירה צכל יוס אע"פ שתפלת מוספין קודמת: **מעוה ולא התפלא ערביית מתפלא בשחרית שתיים.** וא"מ

והאלמר רצ לקמן (ד' מ): תפלת ערבית רשות וקיי"ל כותיה צזיכורי ועוד קשה דלמר לקמן (ד' ז): טעה ולא התפלל יעלה ויצוה צבילה אין צואה ובית המרחץ שאמרו אע"פ שאין בו אדם אלא הכא במאי עסקינן בחדתי^(א) והא מיבעי ליה לרבינא והומינו לבית הכסא מהו יש זימון או אין זימון כי קא מיבעי ליה לרבינא למיקם עליה לצלויה בגויה אבל כנגדו לא אמר רבא יהני בתי כסאי דפרסאי אע"פ דאית בהו צואה כסתומין דמו: **מתני' זב שראה קרי ונדה שפלתה שכבת זרע והמשמשת שראתה נדה צצריכין טבילה ורבי יהודה (ח) פוטרי: גב' איבעיא להו בעל קרי שראה זיבה לר' יהודה מהו כי פטור רבי יהודה התם בזב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא אבל בעל קרי שראה זיבה דמעיקרא בר טבילה הוא מחייב או דילמא לא שנא תא שמע המשמשת וראתה נדה צצריכה טבילה ורבי יהודה פוטרי והא משמשת וראתה נדה כבעל קרי שראה זיבה דמאי וקא פטור רבי יהודה ש"מ תני רבי חייא בהדיא בעל קרי שראה זיבה צריך טבילה ורבי יהודה פוטרי:**

הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר עד הערב עד חצות.

השכה: עד פלג המנחה. **בגמרא** מפרש לה: **אין לה קבע.** כל הלילה זמנה. ובגמרא^(א) מפרש מאי לשון אין לה קבע: **גב' מלוסה.** של קריאת שמע: **לוסיקין.** המקדימין למנחות ומחזירים לעשות דבר צמונו ומצומו מקדימים^(ב) לאחר הנך החמה להתפלל וכי תנן צמנתי למחריס שלא יאחר יותר מצמנות שמשם ואילן עבר הזמן: **וכולי עלמא.** שאר המתפללין המאחרין עד חלות יכולין לאחר ומו לא: **צמנחה.** היינו לאחר חלות: **אס סימלי לומה.** כלומר אס תשיבני צשאלתי ממה שאמרנו טעה ולא התפלל ערבית וכו': **ויזין דערע יומו צנל קרצנו.** ואינו מקריצו צזינס אחר אס זמנו קצוע כגון מוספים^(ט) של כל יוס ויוס: **מצדיל**

הדרן עלך מי שמתו

תפלת השחר עד חצות ר' יהודה אומר עד ד' שעות תפלת המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה

תפלת הערב אין לה קבע וישל מוספים כל היום (ר' יהודה אומר עד ז' שעות): גב' רומינהו מצותה עם הניץ החמה כדי שישמוך גאולה לתפלה ונמצא מתפלל ביום כי תניא ההיא לוותיקין (דא"ר יוחנן וותיקין היו גומרים אותה עם הניץ החמה וכ"ע עד חצות ותו לא והאמר רב מרי בריה דרב

הונא בריה דר' ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן י"א שעות ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתיים ששחרית מתפלל במנחה שתים כולי יומא מצלי ואזיל עד חצות יהבי ליה שכר תפלה בומנה כמאן ואילך משכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בומנה לא יהבי ליה איבעיא להו מעוה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית ב' את"ל מעוה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית ב' משום דחד יומא הוא דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל הכא תפלה במקום קרבן היא וכיון דעבר יומו צבטל קרבנו או דילמא כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי ואזיל ת"ש דאמר רב הונא בר יהודה א"ר יצחק א"ר יוחנן צמעוה ולא התפלל מנחה ערבית ב' ואין בזה משום דעבר יומו צבטל קרבנו מיתיבי צמעוה ע"א ויכול לתקון וחסרון לא יוכל להמנות^(ט) מעות לא יוכל לתקון זה שבטל ק"ש של ערבית וק"ש של שחרית או תפלה של ערבית או תפלה של שחרית וחסרון לא יוכל להמנות זה שנמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם א"ר יצחק א"ר יוחנן הכא במאי עסקינן צשבטל כמזיד אמר רב אישי דיקא נמי דקתני בטל ולא קתני מעוה ש"מ: **תנו**

לתמידים, הליכן מחלקים לשני התמידים היום כולו, עד חצות לתמיד של שחרית, ומחצות ועד הערב לתמיד של בין הערבים, והתפלה כנגד התמידין. ור' יהודה היה דייק קרא את הכבש אחד תעשה בבקר, וספיק לה מן התורה דעד ארבע שעות הוא בקר, כמו שהוא לענין חסן, וסבר הכשר התמיד עד ארבע שעות ביום מות הנך החמה עד סוף הקרבנות, ומאחר כן אסור שכבר עבר הבקר, נמצא הכשר תמיד של שחר מעת שחייטתו עד סוף הקרבנות ד' שעות ועוד. ומצאנו מצות תמיד של בין הערבים מכי יטו צלילי ערב, והוא מבי מטי בין שעה שביעית ביום, וסבר ר' יהודה דהתורה אמרה שנים ליום עולה תמיד, כמצות תמיד של שחר, וכן מצות תמיד של בין הערבים ד' שעות ועוד ביום, ומאחר כן אסור. והו שכתב שנים ליום עולה תמיד, למעט הקרבנות בערב. הליכן כיון ולגבי תמיד הוהכשר עד י"א שעה חסר רביעי שהוא משעת שחייטתו עד סוף הכשר הקרבנות כמו שפירשו למעלה, ומי"א שעות חסר רביעי אסור שכר עבר זמנו וכלילה חשיב, גם תפלת המנחה מצוה כמצות התמיד, ומעת שעבר זמן התמיד והוא עבר יומא בטל קרבנו, גם התפלה כיוצא בו. ור' יהודה הריבה חסן החכמים שהיו מתפללין תפלת המנחה בעונתה בין מנחה גדולה ובין מנחה קטנה, ומי"א שעות חסר רביעי היו

קבה א נטויע' ארוח ס' מ טע"ז ו זקי רמ טע"ז ו ויז"ד ס' רכפ טע"ח: ב מיי" פ"ג מהל' ס'ית הלכה ז טויע' ארוח סימן רמ ספ"ף ו וי"ד טס: קבו ג מיי" פ"ג מהל' ק"ש הל' ח' טויע' ארוח ס'י עט ספ"ף ז: ד נמיי" פ"ד מהל' תפלה הל' ח טויע' ארוח ס'י ז ספ"י טו: ח טויע' ארוח ס'י פ"ג מהל' ק"ש קבו ה מיי" פ"ג מהל' ק"ש הל' ז' סמנ טע"ח י טויע' ארוח סימן פג ספ"ף ז: קבח ו מיי" טס הלכה ג טויע' טס ספ"ף ז: קכב ז טויע' טס ספ"ף ז: קכד ח מיי" פ"ד מהל' ק"ש קל ח מיי" פ"ד מהל' ק"ש הלכה ח ופ"ד מהל' תפלה הל' ח' סמנ טע"ח יז טור ארוח ס'י (פ"ט): ט א ו מיי" פ"ג מהל' תפלה הלכה א סמנ טע"ח יט טויע' ארוח ס'י פ"ט ספ"ף ז: ב ב מיי" טס הלכה ט סמנ טס טויע' ארוח ס'י קט ספ"ף ז: ג ל מיי" טס טויע' טס ספ"ף ז: ד מ מיי" טס הל' ז טויע' ארוח ס'י קט ספ"ף ז: ג נמיי" פ"ח מהל' תמידין הלכה ח: ח ס מיי" טס הל' ז טויע' ארוח ס'י קט ספ"ף ז וסימן זלע ספ"ף ז: ו ע פ מיי" טס הל' ח טויע' טס קט ספ"ף ז:

רבינו הגאון (המשך)

להקרבת תמידין, של שחר עד חצות, ושל בין הערבים עד הערב, ור' יהודה סבר אין הקרבנות תמידין כשר אלא שמונה שעות ועוד ביום. תמיד של שחר היה נשחט שישאור המזרח, ומצאנו שהיו שחייטתו אותו ומקריס אותו ומוליקין הארבעים ומוליקין אותו, ועדיין לא היה הנך החמה, דנתן הלכו ונתנום מחצי כבש ולמטה ומלחוס ירירו ובאו ללשכת ונתן הגהית לקרות את שמע. ונתן הילני אמו שפחתה נברשת של זהב, התנא כשחמה וזרחת ויצאין ממנה ציצות וירדוין שהגיע זמן ק"ש. ומקשינן דרמיהו הקורא את שמע עם אנשי משמר ועם אנשי מעמד לא יצא ידי חובתו מפני שאנשי משמר משימין ואנשי מעמד מאחזין. ויריק אביי נברשת זו עשויה לידע שאר עמא דבדושיסיל ולתני אנשי משמר. נתברר שהיה נשחט תמיד של שחר קודם הנך החמה, והיה מעת זרחת השמש עד סוף ד' שעות כשר להקריבו, שהם ד' שעות ועוד משעת שחייטתו עד זמן הקרבנות. והו טעם ר' יהודה. ופסק רב כהנה הלכה כר' יהודה. וסבר ר' יהודה כשם שאין לתמיד של שחר הכשר ביום להקרבנות מעת שחייטתו, אלא עד ד' שעות ועוד, כך כשר של בין הערבים אין לו מעת שחייטתו, והוא מבי ינטו צלילי ערב כשר להקרבנות אלא ד' שעות ועוד ביום, כשעור זרחת תמיד של שחר, מחצי שביעית שהיא כשעה לשחייטתו. כדתנן ח"ל ערבי נשחט היותו בערב שבת פשיט כשע שעות ומצוה, נמצא מחצי שעה שביעית שהוא כשעה לשחייטתו עד ד' שעות ועוד, שהוא זמן נשחט ששע שעות ומצוה, ביום, והו חשבונם, כיון שעה שביעית ומחציתו ושעיתו ועשירית ושניה שעה מי"א, הרי ד' שעות שלמות, הוסף רביעי שעה כנגד שעה מהשאר שהוא יתרו מדי' שעות בתמיד של שחר. ונמצאו חכמים ור' יהודה חלוקתם בזה הדרך, כדן דייקו שנים ליום עולה תמיד, ולמחר שכל היום כשר

לתמידים, הליכן מחלקים לשני התמידים היום כולו, עד חצות לתמיד של שחרית, ומחצות ועד הערב לתמיד של בין הערבים, והתפלה כנגד התמידין. ור' יהודה היה דייק קרא את הכבש אחד תעשה בבקר, וספיק לה מן התורה דעד ארבע שעות הוא בקר, כמו שהוא לענין חסן, וסבר הכשר התמיד עד ארבע שעות ביום מות הנך החמה עד סוף הקרבנות, ומאחר כן אסור שכבר עבר הבקר, נמצא הכשר תמיד של שחר מעת שחייטתו עד סוף הקרבנות ד' שעות ועוד. ומצאנו מצות תמיד של בין הערבים מכי יטו צלילי ערב, והוא מבי מטי בין שעה שביעית ביום, וסבר ר' יהודה דהתורה אמרה שנים ליום עולה תמיד, כמצות תמיד של שחר, וכן מצות תמיד של בין הערבים ד' שעות ועוד ביום, ומאחר כן אסור. והו שכתב שנים ליום עולה תמיד, למעט הקרבנות בערב. הליכן כיון ולגבי תמיד הוהכשר עד י"א שעה חסר רביעי שהוא משעת שחייטתו עד סוף הכשר הקרבנות כמו שפירשו למעלה, ומי"א שעות חסר רביעי אסור שכר עבר זמנו וכלילה חשיב, גם תפלת המנחה מצוה כמצות התמיד, ומעת שעבר זמן התמיד והוא עבר יומא בטל קרבנו, גם התפלה כיוצא בו. ור' יהודה הריבה חסן החכמים שהיו מתפללין תפלת המנחה בעונתה בין מנחה גדולה ובין מנחה קטנה, ומי"א שעות חסר רביעי היו